

diva pridelati, ali pa le srednje baže. Hoče Vestfaljski kmetovavec práv lično predivo imeti, poruje lan, predenj se seme v glavicah dozori; to delo stori on koj, kadar lan odcvetè. To se vé, de se mora potem takim semena znebiti. Kdor pa hoče predivo s semenam vred pridelati, ne ruje lanú poprej, kot takrat, kadar glavice popolnoma dozori; perdela pa bolj pustiga in debeljiga prediva.

Perdelani lan Vestfaljčanje sploh v vodi godijo (Wasserröste), kër je po skušnjah gotova reč, de je boljši, lan v vodi goditi, ko po travi pogrijeti ga. Kakó to storijo, bomo prihodnjič povedali.

(Dalje sledí.)

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

26. §. Od mnogih zemelj ali perstí.

Skorja naše zemlje obstoji večidel iz kamnja, kamnje pa ali večidel iz ene perstí, kakor apnjenik, ali pa je zedinjeno iz dveh ali več perstí, katerim so še druge reči — kakor káli, nátron, ta ali una kisloba, ali tudi kak rud — pridružene. Enake zedinjenja so tudi druge zelo mnogoverstne rude, ki se v podzemeljskih luknjah in razpokah najdejo.

De mnogoverstne perstí niso pervíne, ampak de je vsaka izmed njih neki rud, s kislicam zedinjen, je že drugej povedano bilo. Kakor se perstí po razpadanju kamnja narejajo, se tudi zamore v posebnih okolišinah iz perstí in družih pervín kamnje zedinovati ali sprijemati; prvo je kemijsko ločenje, drugo pa zedinjenje.

Perstí zamorejo same ali z mnogoverstnimi kislobami v soli zedinjene, v vodi raztopiti se; take nevidno s perstjo vbrejene vode zamorejo še clo mnoge sicer terde organske dele čisto ali popolnoma okamniti, če va-nje zlezovaje, v njih perst popušajo. Jelšov ali hrastov les je gost in terd, in vender, ko se v posebnih okolišinah znajde, ga zamore taka voda v veliko sto letih počasama skozi in skozi takó okamniti, de je oglajen družimu likaninu in ne okamnjenimu enake baže v farbi, létih i. t. d. popolnoma podoben, in nihče bi jih ne razločil, dokler jih ne potehta. Takó okamnenje se začne od zunaj lesá in vedno globokeje sega. Vsi lesi, kostí, posebno hišce povodnih červov, kakor luštrenkov, oster, polžev i. t. d. zamorejo takó okamneti; najde se jih pa tudi takó okamnjenih reči brez števila verh zemlje, v velikih globočinah in v kamnji visocih gorá.

Najdejo se tudi večkrat vtiski organskih reči; takó postavimo, se je riba v blato zarinila, je poginila, in počasi strohnela; blato se je pa scasama v kamen sterdilo. Naj se zdaj tak kamen po dolgama razkroji, vidil se bo na obeh plošah takó čist in popolnoma vtisk od ribe, de se spozná kteriga plemena je bila; ali najde se le vtisk nje glave in herbta i. t. d. Učeni išejo s posebno radostjo take okamnjence in vtiske, jih spravljajo in v muzeumih hranijo, kakor priče grozovitnih prememb, ki so se že na svetu, posebno ob potopih godile, v razjasnjenje svojih narodov. Ko bi tedaj kmetovavci bistriga očesa in iskreniga uma kaj taciga našli, kar se jim velikrat pergodi, naj bodo vender takó rodoljubi, de brez oškodovanja poberejo, ko ne drugači s celim kamnam, kjer bi bilo vrašeno, in naj muzeumu svoje domovine podarijo.

Kremenine ali kremenne perstí je mende nar več na sveti; je obstojni del nar bolj terdiga kamna

zlo mnogoverstnih baž, ki se je nekđaj v stopljenim stanu znašlo, in iz kteriga so nar visokeji gore sozidane; sperstenina taciga kamna se je po potopih in povodnih povsod raznesla, de se povsod več ali manj saj v podobi z družimi perstmí pomešaniga peska najde; tudi je v majhni primeri zložen del vsih rastlin. Kremenina, kakor jo kemikarji iz kresivniga kamna, ali iz čisto skozniga vledenca (Kristall) čisto dobé, je ojstra za potipati, naredi zareze na stekli; s kaljem ali nátronam stopljena da steklo; z ilovno zemljo žgana da steklenost, to je nar bolji opek ali cegel, tudi terdne in lepe posode kakor je porcelan, s kterim se da ogenj vkresati; z apnam se močno žlahtaje, da z njim malto, de postane z časam terda kot kamen.

Povedati moramo še od posebniga prikazika, de na Francozkim in Nemškim so našli na verh zemlje cele po več sežnjeve dolge, široke in globoke lege kremenine, ki je beli moki podobna; s povikšavavnimi očnicami se natanjko vidi, de to so zgolj hišce nekih živalc, kterih učeni že veliko sort poznajo, so pa takó majčkne, de se z hišcami vred z navadnimi očmi viditi ne zamorejo. Še popred so naravoslovci vedili, de kar je kremenina v sred apnjenikov v podobi večih ali manjših obisti — kresavni kamni — so iz tacih živaljskih hišic združeni.

(Dalje sledí.)

Svaritev.

Dr. Šmidt opomina v Dunajskih novicah, de je silno nevarno nezreliga korúna (krompirja) jesti, kër bljuvanje, grižo in več družih želodičnih bolezin naredí. Dokler ni korún popolnoma odcvetel in ni jel v seme iti, ga ni varno jesti. Le eno plemo korúna je o sv. Jakobu zrelo, ki mu zatorej tudi pravijo Šenjakobški korn.

Dobro pisavno čerńilo (tinto) narediti.

Pisavci, posebno tisti, ki z jeklenimi peresi pišejo, se večkrat čez slabo čerńilo pertožijo, de jim peresa zakara in jih kmalo popači. To pride od žveplene kisline, ktero železni vitrijol v sebi ima, iz kteriga se čerńilo dela. To odpraviti, vzemi železniga vitrijola kakih 6 ali 8 lotov, postavi ga v perstenim loncu k ognju takó dolgo, de rudeč postane. Potem ga práv dobro v štupe stolci in si ga shrani. Ko si hočeš čerńila narediti, vzemi 3 lote stolčenih šisk (Galläpfel), poldrugi lot arabskiga gumja, 1 funt deževne vode in pusti to zmes v pripravi steklenici (flaši) 24 ur stati, večkrat jo pa premešaj. Potem pridèni ti zmesi zgorej imenovane vitrijolove štupe 1 kvintele. Tako čerńilo je práv dobro. Če se nekoliko posuší, pa vode pridèni.

Napčno častenje svetiga Florjana.

Vsi katolški verniki častijo svetiga Florjana varha nesreče ognja. Veliko je pa tacih češenikov sv. Florjana, ki bi ravno s svojo napčno pobožnostjo sv. Florjana prisiliti mogli, de bi jim svojo pomoč in priprošnjo pri Bogu odtégnil, ko bi se svetniki žaliti dali. Smejati bi se človek mogel, ko bi ta reč ne bila toliko rezna, če vidi, kakó de se sv. Florjan časti. V cerkev mora vsak Slovenec tisti dan. To je práv; dobro je več storiti, ko kar je zapovedaniga, ako je opravljeno, k čemur zapoved véže. Dela se nobeniga nihče ne smé dotakniti. Kdor se prederzne, kako delo v roke vzéti, ne bo odšel hudimu natolcevanju. Bog ne daj kovaču te misli, sv. Florjana dan za kladvo prijeti: ko krivoverca